

ZERVOU Ioanna [Ιωάννα Ζερβού], « Iannis Xenakis. Gigantomachia peri tis ousias » (Iannis Xenakis. Combat de titans sur l'essence), *Sima* n°7, Athènes, 1992, p. 38.

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗ ΓΙΓΑΝΤΟΜΑΧΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ ΙΩΑΝΝΑ ΖΕΡΒΟΥ

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΟΙΕΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΥ»

Περισσότερο για να το συζητήσω ορισμένα τέτοια βασανιστικά ερωτήματα παρά για να “πάρω συνέντευξη” – αφού ούτε δημοσιογράφος είμαι, ούτε ξέρω πως παίρνουν συνέντευξη – πήγα στο Ηρώδειο να βρω τον Ξενάκη. Μέσα στη γενική κούραση της πρόβας, με ήχους να ξεγλιστρούν, χορδές να πέφτουν, ήχους να χάνονται, κι άλλα τέτοια ενθαρρυντικά για τη συνομιλία μας, αρχίσαμε τη συζήτηση στα διαλείμματα της ορχήστρας.

ΣΗΜΑ: Όλες αυτές τις μέρες, άκουγα πολλούς νέους να συζητάνε για το πόσο η ίδρυση ενός «Κέντρο Σπουδών Μαθηματικής και Αυτοματοποιημένης Μουσικής» στην Ελλάδα, θα ωφελούσε την πνευματική ζωή του τόπου μας. Εσείς, τι λέτε σχετικά;

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Μπορώ, βέβαια, να συνεισφέρω, να βοηθήσω. Χρειάζεται, όμως κρατική επιχορήγηση. Θα με ενδιέφερε η έρευνα με ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

ΣΗΜΑ: Σας έχει γίνει καμιά επίσημη πρόταση προς αυτή την κατεύθυνση;

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Όχι προς το παρόν. Αν, όμως, με καλούσαν, θα ήμουν έτοιμος να προσπαθήσω να βρω μια λύση.

ΣΗΜΑ: Πως βλέπετε τη σύγχρονη μουσική στην πόλη, στη ζωή των πολιτών γενικά;

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Η μουσική είναι μια σκέψη, μια άσκηση του μυαλού και της καλαισθησίας. Θα πρέπει, λοιπόν, ν’ αρχίζει να μπαίνει στη ζωή μας, πριν ακόμη κι από το δημοτικό και να μας συνοδεύει μέχρι τα βαθειά γεράματα. Έτσι, μπορούμε να ακούμε συνεχώς τις ανώτερες σφαίρες του μυαλού.

ΣΗΜΑ: Δηλαδή, πλησιάζετε πολύ στο σωκρατικό λόγο «μουσικήν ποίει και εργάζου».

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Ναι...βέβαια...ο Σωκράτης...

ΣΗΜΑ: Αν θυμάμαι καλά, είναι η απάντηση που του έδωσε η Πυθία όταν ρώτησε το Μαντείο για το τι πράγμα όφειλε να ακολουθήσει στη ζωή του. Η μουσική, εδώ, έχει την έννοια της φιλοσοφικής έρευνας, της μελέτης, του φιλοσοφικού βίου.

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Ναι, ακριβώς. Χρειάζεται μουσική παιδεία με την ευρύτερη σημασία του όρου.

ΣΗΜΑ: Θα ήθελα να μου μιλήσετε λίγο για την αρχιτεκτονική του μέλλοντος.

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Αυτά μπορείτε να τα βρείτε και στα βιβλία μου

ΣΗΜΑ: Πως βλέπετε τη νεοελληνική πνευματική κατάσταση;

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Υπάρχουν, γενικά, παντού μια ύφεση. Και στην Ελλάδα ακόμη πιο πολύ.

ΣΗΜΑ: Πως βλέπετε την πνευματική μοίρα του Νεοέλληνα;

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Αντί να σκορπίζουν οι δυνάμεις δεξιά κι αριστερά, πρέπει να ψάξουμε εδώ μέσα και να φτιάξουμε κάτι βαθύ. Η Τέχνη είναι προπαντός άσκηση μοναξιάς. Εγώ προσπαθούσα να γυρίσω να δουλέψω στην Ελλάδα. Ήμουν 28 χρόνια εξόριστος.

ΣΗΜΑ: Υπάρχουν πολλοί νέοι που γυρίζουν από το εξωτερικό και λένε ότι βρίσκουν εδώ ένα πολιτιστικό κενό.

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Ίσως, επειδή αυτοί είναι κενοί. Στο εξωτερικό υπάρχει πολύ μεγάλη δυσκολία. Ο συναγωνισμός είναι μεγαλύτερος. Χρειάζεται πολλή δύναμη για να διαβεί κανείς όλα τα ψυχολογικά ή άλλου είδους εμπόδια. Πρέπει να δημιουργήσουμε εδώ και να μην υπάρχει αυτός ο μιμητισμός. Χθες, είδα μια ενδιαφέρουσα παράσταση στο θέατρο. Πήγα γιατί με ενδιέφερε, μου θύμιζε την Αντίσταση. Είδα, λοιπόν, ότι υπάρχουν γρές καλλιτεχνικές δυνάμεις στο τόπο. Αλλά οι νέοι έχουν μεμψιμοιρία και βιασύνη για τη δόξα. Ενώ η τέχνη είναι άσκηση, ασκητισμός. Μπορούμε στην Ελλάδα να δημιουργήσουμε πυρήνες δουλειάς, αρκεί να έχουμε διάθεση και να μη μεμψιμοιρούμε. Αν μπορώ να δώσω μια συμβουλή, είναι: κλειστείτε να δουλέψετε, ιδίως οι νέοι.

ΣΗΜΑ: Συμφωνώ. Αλλά, να, αυτή τη στιγμή θυμήθηκα τον Ροΐδη και την περιρρέουσα ατμόσφαιρα...

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Την περιρρέουσα ατμόσφαιρα πρέπει να τη δημιουργήσετε εσείς οι νέοι.

ΣΗΜΑ: Ας πάμε, τώρα, σ' έναν άλλο χώρο. Πως βλέπετε την ανάπτυξη της σημειολογίας;

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Είναι αστείο... πριν από 20 χρόνια ήταν η θεωρία της Πληροφόρησης. Σήμερα, νομίζουν ότι μπορούν να τα ερμηνεύσουν όλα με τη Σημειολογία.

ΣΗΜΑ: Έτσι συνέβαινε και με την ψυχανάλυση μέχρι πριν από λίγα χρόνια. Νομίζουν ότι μπορούν να τα εξηγήσουν όλα με το Φρόυντ.

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Η ψυχαναλυτική κατεύθυνση φτάνει σε υπερβολές. Γίνεται «φιλολογία» με την κακή έννοια του όρου.

ΣΗΜΑ: Προς τα πού βλέπετε να πηγαίνει η ηλεκτρο-ακουστική μουσική;

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Εξαρτάται, πάντα, από την τεχνολογία που κατακτά. Η ηλεκτρονική έχει πολύ μεγάλη σημασία.

ΣΗΜΑ: Ας ξαναγυρίσουμε σ' αυτά που λέγαμε πριν: Για την Τέχνη στην Ελλάδα και τους νέους δημιουργούς. Για τις συνθήκες τις ελληνικές...

ΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ: Πρέπει να δουλέψουν με σύνεση και πάθος, ο καθένας εκεί που βρίσκει το νερό στο πηγάδι. Η αρχαία Ελλάδα μπορεί να είναι οδηγός, αλλά και στο Βυζάντιο και στη λαϊκή τέχνη μπορεί να βρει κανείς τις πηγές. Στην Τέχνη τίποτα δεν δίνεται. Πρέπει ο καθένας να το ψάξει μόνος του, με τρόπο απόλυτο και με πάθος, χωρίς να περιμένει καμμία ανταπόδοση. Ας βρίσκεται ο νέος επι ποδός πολέμου συνεχώς. Έτσι θα μπορέσει να φτιαχτεί και το περιβάλλον που λέγατε πριν. Αλλά ο νέος δεν πρέπει να είναι μιμητικός, να μιμείται τους έξω. Αντίθετα, πρέπει να σκάβει κανείς στον δικό του τον τόπο. Τότε θα υπάρχει πρωτοτυπία και όχι μιμητισμός.

*Πρωτοδημοσιεύτηκε στο ΣΗΜΑ10-11, τον Γενάρη του 1976